

Sykehuset Innlandet HF
Divisjon Psykisk helsevern

Religionspsykologisk senter, Kreftforeningen
og Norsk religionspsykologisk fagforum inviterer til:

► Fagkonferanse

Kropp og sjel i behandling og rehabilitering

Om eksistensielle temaers uttrykk og funksjon
hos mennesker med sykdom og helseplager

Honne hotell og konferansesenter, Biri ► 6.–7. mai 2010

For fjerde år på rad kan vi invitere til religionspsykologisk fagkonferanse. I år har vi utfordret toneangivende forskere og klinikere til å belyse eksistensielle temaer i relasjon til ulike former for behandling og habilitering / rehabilitering. Hvordan uttrykkes tanker og følelser om livsmening, tilhørighet, død og ensomhet? Hva vil det si at kropp og sjel henger i hop? Hvilken rolle spiller tro og livssyn for å mestre sykdom og helsemessige utfordringer? Hvordan kan Irvin Yalom eller Hans Børli hjelpe oss til å forstå mer av dette?

Psykiateren Irvin Yalom har identifisert særlig fire eksistensielle grunntemaer: *Mening, frihet, eksistensiell ensomhet og døden*. Vi bruker hans tenkning som et bakteppe for forståelsen av hva som menes med eksistensielle temaer. For den som vil forberede seg, anbefales Yaloms bok «Religion og psykiatri» (Arneberg 2007), med innledning av Finn Skårderud.

Dikteren Hans Børli vil være representert ikke minst i Egil Martinsens foredrag. Mange mennesker som er syke og be-

handlingstrengende, opplever seg som det Børli i et dikt kaller «husville og heimløse». Da er ett nødvendig, skriver han: «Å ta bolig i seg selv, gå inn i mørket og pusse sotet av lampen, slik at mennesker på veiene kan skimte lys i dine bebodde øyne.» Det er ingen dårlig overskrift for hva det vil si å drive behandling og rehabilitering som tar både kropp og sjel på alvor.

Konferansen retter seg særlig mot leger, psykologer, sykepleiere, sosionomer, prester, diakoner, studenter og andre som måtte ha faglig interesse for eksistensielle temaer knyttet til behandling og rehabilitering.

Også i år arrangeres konferansen i samarbeid mellom Religionspsykologisk senter i Sykehuset Innlandet, Kreftforeningen Innlandet og Norsk religionspsykologisk fagforum (NRF). Vi deler et felles ønske om at konferansen i tillegg til å gi gode faglige innspill også skal være et møtested for folk som er faglig interessert i eksistensielle og religionspsykologiske temaer.

Velkommen til konferanse!

Solveig Brekke Skard
Divisjonsdirektør
Divisjon Psykisk helsevern
Sykehuset Innlandet

Lars J. Danbolt
Forskningsleder
Religionspsykologisk senter
Sykehuset Innlandet

Espen Thorsrud
Seksjonssjef
Kreftforeningen

Tor Torbjørnsen
Leder
Norsk religionspsykologisk
fagforum

Sykehuset Innlandet HF
Divisjon Psykisk helsevern

Norsk religionspsykologisk
fagforum

RELIGIONSPSYKOLOGISK SENTER

Som første sykehus i Norge etablerte Sykehuset Innlandet i 2008 et eget kompetansesenter for behandlingsrelatert religionspsykologi.

Senteret har som målsetting å styrke den kliniske kompetansen når det gjelder religion, livssyn og eksistensielle spørsmål. Dette skjer gjennom forskning, undervisning og nettverksbygging.

Senteret driver for tiden religionspsykologisk forskning relatert til psykoselidelser, demens, kreft, folkehelse og ritualisering ved ulykker, samt helsetjenesteforskning på samhandling mellom nivåer i den psykiske helsetjenesten.

Religionspsykologisk senter er lokalisert på SI Sanderud utenfor Hamar.

For mer informasjon, se www.religionspsykologi.no.

PROGRAM TORSDAG 6. MAI

09.00–10.00 Registrering, kaffe og rundstykker.

PLENUM

10.00–10.15 **Åpning**

▶ Solveig Brekke Skard

10.15–11.00 **Eksistensielle temaer, helse og behandling**

▶ Gry Stålsett

11.00–11.45 **Tankene, kroppen og Børli. Eksistensielle aspekter ved fysisk aktivitet og kognitiv terapi.**

▶ Egil Martinsen

12.00–13.00 Lunsj

13.00–13.45 **Tankene, kroppen og Børli fortsetter**

13.45–14.00 Pause

PARALLELLE SESJONER

Tema: **Pilegrimsvandring**

14.00–14.30 **A1: Vandring og undring. Meningsperspektiver hos moderne pilegrimer.**

▶ Arne Bakken

14.30–15.00 **A2: Fengselsfugler langs veien. Bidrar pilegrimsvandring til endringer i innsattes forhold til seg selv og egen framtid?**

▶ Leif Gunnar Engedal

Tema: **Religiøs mestring**

14.00–14.30 **B1: Eksistensielle aspekter ved demens. Pasienters erfaringer og opplevelse av mestring knyttet til tro og eksistensielle tema.**

▶ Liv Ødbehr

14.30–15.00 **B2: Kreft og religiøs mestring**

▶ Tor Torbjørnsen

15.00–15.30 Pause med kaffe og kake

Tema: **Tro som yrke**

15.30–16.00 **A3: Et hellig og alminnelig menneske? Eksistensielle og psykologiske aspekter ved å jobbe i kirken**

▶ Hans Stifoss-Hanssen

16.00–16.30 **A4: Mening og utbrenthet hos svenske prester**

▶ Lennart Belfrage

Tema: **Religiositet og epidemiologi**

15.30–16.00 **B3: Livssyn, helse og mestring – helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT3)**

▶ Torgeir Sørensen

16.00–16.30 **B4: Er religiositet en buffer mot utvikling av PTSD og en viktig modererende faktor i posttraumatisk vekst?**

▶ Dinu Teodorescu

16.30–17.00 Pause

PLENUM

17.00–18.00 **NRF årsmøte**

▶ Leder Tor Torbjørnsen

19.00 Middag

21.00 Sosialt program

PROGRAM FREDAG 7. MAI

PLENUM

09.00–09.45 **Kroppen – venn eller fiende? Eksistensielle aspekter ved funksjonshemming og (re)habilitering**

▶ Reidun Jahnsen

09.45–10.30 **Sitter sjelen i ryggen? Eksistensielle perspektiver på yrkesrettet rehabilitering.**

▶ Hilde Nitteberg Teige

10.30–11.00 Pause med kaffe og frukt

11.00–11.45 **Eksistens og ekstase. Emosjonelle og kroppslige uttrykk i karismatisk religiositet. Helserelaterte aspekter.**

▶ Dagfinn Ulland

11.45–12.30 **Gjennom kropp til ord. Refleksjoner om kropp og ord i troens og psykologiens verden.**

▶ Marit Jensen

12.30–13.30 Lunsj

13.30–14.15 **Menneske, musikk og mening. Psykoterapeutiske perspektiver på betydningen av estetikk for menneskers livsopplevelse.**

▶ Per Anders Øien

14.15–15.00 **Oppsummering. Avslutning.**

▶ Lars Danbolt / Lars Lien

Det tas forbehold om endringer i programmet.

Torsdag 6. mai, kl. 10.15:

GRY STÅLSETT▶ *Spesialpsykolog og forsker ved Modum Bad***«Eksistensielle temaer, helse og behandling»**

Gry Stålsett er en av arkitektene bak Vita-klinikken der en tar inn religiøse og eksistensielle temaer i en behandlingsmodell med en psykodynamisk eksistensiell tilnærming som inkluderer arbeid med følelser og livshistorie. Stålsett forsker på psykoterapeutisk behandling, spesielt relatert til tilbakevendende depresjoner og anvendt klinisk religionspsykologi i en eksistensiell orientert tilnærming. Hun har publisert artikler og bokkapitler om religionspsykologiske og andre psykologiske temaer, og har holdt mange kurs og foredrag både nasjonalt og internasjonalt.

Torsdag 6. mai, kl. 11.00:

EGIL W. MARTINSEN▶ *Professor i psykiatri ved Universitetet i Oslo***«Tankene, kroppen og Børli. Eksistensielle aspekter ved fysisk aktivitet og kognitiv terapi»**

Egil W. Martinsen har vært spesielt opptatt av fysisk aktivitet og kognitiv terapi i behandling av psykiske lidelser, og han er medlem av Hans Børli-selskapet. Han har publisert bøker og artikler om fysisk aktivitet og kognitiv terapi, bl.a «Kropp og sinn: fysisk aktivitet og psykisk helse» (2004), og er en mye benyttet foredragsholder.

Fredag 7. mai, kl. 9.00:

REIDUN JAHNSEN▶ *Forsker på Barnenevrologisk seksjon ved Oslo Universitetssykehus, Rikshospitalet***«Kroppen – venn eller fiende? Eksistensielle aspekter ved funksjonshemming og (re)habilitering»**

Reidun Jahnsen er utdannet fysioterapeut, har en cand philol grad i Drama-Film-Teater fra NTNU i 1986 og en dr philos grad fra UiO i 2004. Hun har klinisk erfaring fra kommunehelsetjeneste, spesialisthelsetjeneste og undervisnings erfaring fra universitet/høgskole, habilitering og brukersammenheng. Hennes forsknings- og utviklingsarbeid foregår i skjæringspunktet mellom habilitering og rehabilitering, pediatri og geriatri, spesielt knyttet til medfødte og tidlig ervervede funksjonshemminger.

Fredag 7. mai, kl. 9.45:

HILDE NITTEBERG TEIGE▶ *Overlege ved Hernes Institutt***«Sitter sjelen i ryggen? Eksistensielle perspektiver på yrkesrettet rehabilitering»**

Hernes Institutt er en landsdekkende fysikalskmedisinsk institusjon som driver med arbeidsrettet rehabilitering av langtidssykemeldte med kroniske lidelser i muskel/skjelettsystemet, særlig pasienter som predikerer dårlig med tanke på arbeidslivsdeltakelse. Hilde Nitteberg Teige har fram til nyttår 2010 sittet i nasjonalt fagråd for arbeidsrettet rehabilitering knyttet til nasjonalt kompetansesenter innen arbeidsrettet rehabilitering, og er mye benyttet som foreleser om trygdemedisin, rehabiliteringsmedisin og ryggmedisin. Hun er spesielt opptatt av implementering av forskning i klinisk praksis, særlig ved de sammensatte lidelsene.

Fredag 7. mai, kl. 11.00:

DAGFINN ULLAND▶ *Dr. philos, førsteamanuensis ved Universitetet i Agder***«Eksistens og ekstase. Emosjonelle og kroppslige uttrykk i karismatisk religiøsitet. Helserelaterte aspekter.»**

Dagfinn Ulland har blant annet skrevet «Guds karneval» – en religionspsykologisk avhandling om Toronto-vekkelsens ekstatiske spiritualitet. Han arbeider nå med et klinisk forskningsprosjekt om åndelige og eksistensielle spørsmål i terapi knyttet til SSHF, Avdeling for barn og unges psykiske helse. Ulland har i flere år hatt medansvar for et klinisk-etisk utviklingsarbeid for helsearbeidere. Hans fagområder er religionspsykologi, etikk og dialog- og relasjonsarbeid knyttet til nettverksterapi og «Åpne samtaler».

Fredag 7. mai, kl. 11.45:

MARIT BANG JENSEN▶ *Spesialist i klinisk psykologi ved Vita-klinikken ved Modum Bad. Privatpraksis i psykoterapi.***«Gjennom kropper til ord. Refleksjoner om kropp og ord i troens og psykologiens verden.»**

Marit Bang Jensen har publisert bl.a artikkelen «Gylne øyeblikk og overraskende hendelser – En terapeutisk reise med en schizofren jente som hadde gjemt ordene» i boka «Den terapeutiske dansen» (red. Sletvold og Børstad, 2009).

Fredag 7. mai, kl. 13.30:

PER ANDERS ØIEN▶ *Psykiater og diplomert gruppeanalytiker***«Menneske, musikk og mening. Psykoterapeutiske perspektiver på betydningen av estetikk for menneskers livsopplevelse.»**

Per Anders Øien har arbeidet i mange år ved Modum Bad, de senere årene ved Sykehuset Buskerud, og han driver privat praksis individuelt og i grupper. Øien er også oboist og tidligere orkesttermusiker, og han har lang erfaring fra litteratur- og teaterarbeid i Suttungteatret. Han har forfattet artikler om norske komponister, og er medforfatter på en rekke artikler om tvillingforskning.

Parallellsesjon A1 og A2

Her settes fokus på moderne pilegrimsvandring gjennom to innlegg:

Torsdag 6. mai, kl. 14.00:

ARNE BAKKEN

► *Pilegrimsprest i Hamar bispedømme*

«Vandring og undring. Meningsperspektiver hos moderne pilegrimer.»

Arne Bakken ble landets første pilegrimsprest i Nidaros i 1994, og har arbeidet med pilegrimsmotivet både teoretisk og praktisk i mange år. Han har blant annet skrevet bøkene «Nidarosdomen – en pilegrimsvandring» (1997) og «Hamardomen» (2009).

Torsdag 6. mai, kl. 14.30:

LEIF GUNNAR ENGEDAL

► *Professor i praktisk teologi ved Det Teologiske Menighetsfakultet i Oslo*

«Fengselsfugler langs veien. Bidrar pilegrimsvandring til endringer i innsattes forhold til seg selv og egen framtid?»

Leif Gunnar Engedals primære fagområder er sjelesorg og religionspsykologi. Han har i en årrekke arbeidet med problemstillinger i grensefeltet mellom sjelesorg og psykoterapi. Han er tilknyttet Vita-klinikken og Institutt for Sjelesorg på Modum Bad. I sitt foredrag presenterer han resultater fra en studie om pilegrimsvandring for fanger i norske fengsler.

Parallellsesjon A3 og A4

Her tas det opp eksistensielle sider ved prestetjenesten med referanse til forskning i Norge og Sverige:

Torsdag 6. mai, kl. 15.30:

HANS STIFOSS-HANSSEN

► *Forskningssjef ved KIFO (Stiftelsen Kirkeforskning) i Oslo*

«Et hellig og alminnelig menneske? Eksistensielle og psykologiske aspekter ved å jobbe i kirken.»

Hans Stifoss-Hanssen har tidligere bl.a. vært 1. amanuensis ved Det praktisk-teologiske seminar, UiO, og har utgitt en rekke bøker og artikler om livssyn og helse, ritualbruk og religionspsykologi. Han vil presentere stoff fra et ferskt prosjekt om Presters arbeidsforhold som inkluderer de fleste prestene i Norge.

Torsdag 6. mai, kl. 16.00:

LENNART BELFRAGE

► *Stiftspsykolog i Svenska kyrkan*

«Mening og utbrenthet hos svenske prester»

Lennart Belfrage har doktorgrad på studien «Clergy Existence Challenged. An existential psychological exploration of meaning-making and burnout related to the Church of Sweden» (2009). Han er eksistensielt orientert psykolog som bl.a. har skrevet om «The concept of death in existential psychology: From Kierkegaard to Binswanger» (1975). Han vil presentere perspektiver fra sin doktoravhandling.

Parallellsesjon B1 og B2

Her presenteres to doktorgradsprosjekter om religiøs mestring (coping):

Torsdag 6. mai, kl. 14.00:

LIV SKOMAKERSTUEN ØDBEHR

► *Sykepleier og høgskolelektor ved Høgskolen i Hedmark, Institutt for helse og idrett*

«Eksistensielle aspekter ved demens. Pasienters erfaringer og opplevelse av mestring knyttet til tro og eksistensielle tema.»

Liv Skomakerstuen Ødbehr har hovedfag fra Institutt for sykepleievitenskap ved UiO. De to siste årene har hun arbeidet som FOU-prosjektleder i undervisningspsykehjemmet i Hedmark. Hun er nå stipendiat ved Høgskolen i Hedmark / Religionspsykologisk senter SI, med studien «Eksistensielle aspekter ved demens», som retter seg mot pasienters erfaringer og opplevelse av mestring knyttet til eksistensielle tema, åndelige behov og religiøs tro.

Torsdag 6. mai, kl. 14.30:

TOR TORBJØRNSEN

► *Sykehjemsprest i Oslo og doktorgradsstudent ved Menighetsfakultetet og tilknyttet Religionspsykologisk senter*

«Kreft og religiøs mestring»

Tor Torbjørnsen har tidligere vært bl.a. sykehusprest og stipendiat i Kreftforeringen, og han er f.t. leder av Norsk religionspsykologisk fagforum (NRF). Han har utgitt artikler om religionspsykologiske emner, bl.a. i tilknytning til geriatri og kreftbehandling. Han vil presentere stoff fra sitt avhandlingsarbeid om religiøs mestring hos pasienter med Hodgkins sykdom (lymfekreft).

Parallellsesjon B3 og B4

Her tas det opp tro og helse i epidemiologiske perspektiver gjennom to doktorgradsstudier:

Torsdag 6. mai, kl. 15.30:

TORGEIR SØRENSEN

► *Prest og doktorgradsstipendiat ved Det teologiske menighetsfakultetet i Oslo og Religionspsykologisk senter SI.*

«Livssyn, helse og mestring – helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT3)»

Torgeir Sørensen er prest og doktorgradsstipendiat ved Det teologiske menighetsfakultetet i Oslo og Religionspsykologisk senter SI. Han forsker på livssynsvariabler i relasjon til en rekke helse- og livsstilsvariabler i det omfattende datamaterialet til den siste delen av helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT3), og vil presentere mulige samvariasjoner mellom religiøsitet og utvalgte helse mål bl.a. relatert til livsstil og livsstilsrelaterte sykdommer.

Torsdag 6. mai, kl. 16.00:

DINU TEODORESCU

► *Psykolog i Sykehuset Innlandet og doktorgradsstipendiat, UiO*

«Er religiøsitet en buffer mot utvikling av PTSD og en viktig modererende faktor i posttraumatisk vekst?»

Dinu Teodorescu forsker på ulike faktorer som innvirker på utvikling og forebygging av posttraumatiske stresslidelser (PTSD). Blant disse variablene er spørsmål om religiøs tro. Han presenterer fra sitt materiale.

PRAKTISKE OPPLYSNINGER

MÅLGRUPPE

Konferansen retter seg mot leger, psykologer, sykepleiere, sosionomer, prester, diakoner, studenter og andre interesserte

STED

- ▶ Honne hotell og konferansesenter AS, Biri (hotellet ligger nord for Mjøsbua – man tar av ved Biri Travbane)
- ▶ Telefon 61 14 81 00
- ▶ For mer informasjon se www.honne.no

PRIS

Ved påmelding må du oppgi hvilke alternativer du ønsker å delta på:

Alternativ A:

Begge dager inkl. overnatting og helpensjon og middag torsdag kveld **kr. 2.500**

Vi bestiller automatisk hotellrom for de som velger alternativ A.

Alternativ B:

Dagpakke torsdag **kr. 1.000**

Alternativ C:

Middag torsdag kveld **kr. 400**

Alternativ D:

Dagpakke fredag **kr. 1.000**

PÅMELDING

Påmeldingen er bindende og sendes:

- ▶ E-post: servicekontoret@sykehuset-innlandet.no
- ▶ Telefon 815 20 010

Påmeldingsfrist 22. mars 2010

Ved påmelding etter 22. mars er prisene hhv. kr. 3.000/1.200

Siste frist for påmelding er 7. april 2010

Ved påmelding må det oppgis:

- ▶ Ønsket alternativ (se ovenfor)
- ▶ Navn
- ▶ Arbeidssted og stilling
- ▶ E-postadresse
- ▶ Fakturaadresse
- ▶ For ansatte i SI må det oppgis ansvarsnummer

Bekreftelse om påmelding blir sendt per e-post.

GODKJENNINGER

Leger, videre- og etterutdanning valgfrie kurs: Allmenntidisin 12 t. Arbeidsmedisin 6 t. Fysikalsk medisin og rehabilitering 12 t. Psykiatri 10 t.

Psykologer: Vedlikeholdsaktivitet 12t. **Sykepleiere**: Meritterende til klinisk spesialist i sykepleie / spesialsykepleie 11t. **Prest**: Meritterende til spesialisering i praktisk prestetjeneste i helse- og sosialsektoren.

POSTERPRESENTASJON

Det er anledning til å presentere postere om relevante prosjekter. Posterne vil stå oppe under hele konferansen. Send en kort beskrivelse av prosjektet du ønsker å presentere innen 22. mars til lars.danbolt@sykehuset-innlandet.no.

MER INFORMASJON

Spørsmål om konferansen rettes til Lars Danbolt:

- ▶ lars.danbolt@sykehuset-innlandet.no
Telefon 94 14 65 81

For mer informasjon, se også www.religionspsykologi.no

KONFERANSELEDELSE

LARS J. DANBOLT

▶ *Forskningsleder ved Religionspsykologisk senter i SI og førsteamanuensis II ved Menighetsfakultetet.*

Lars J. Danbolt har publisert bøker og artikler om religionspsykologi, riteforskning og praktisk teologi.

LARS LIEN

▶ *Leder for Institutt for psykiatri, UiO, og forskningsveileder i SI*

Lars Lien har publisert en rekke artikler om livsstil og psykisk helse, helseledelse og epidemiologisk forskning.

KONFERANSEMUSIKER

ØYSTEIN WANG

▶ *Prest og jazzmusiker*

Øystein Wang er blant annet kjent fra flere CD-innspillinger med Pastor Wang Quintet.